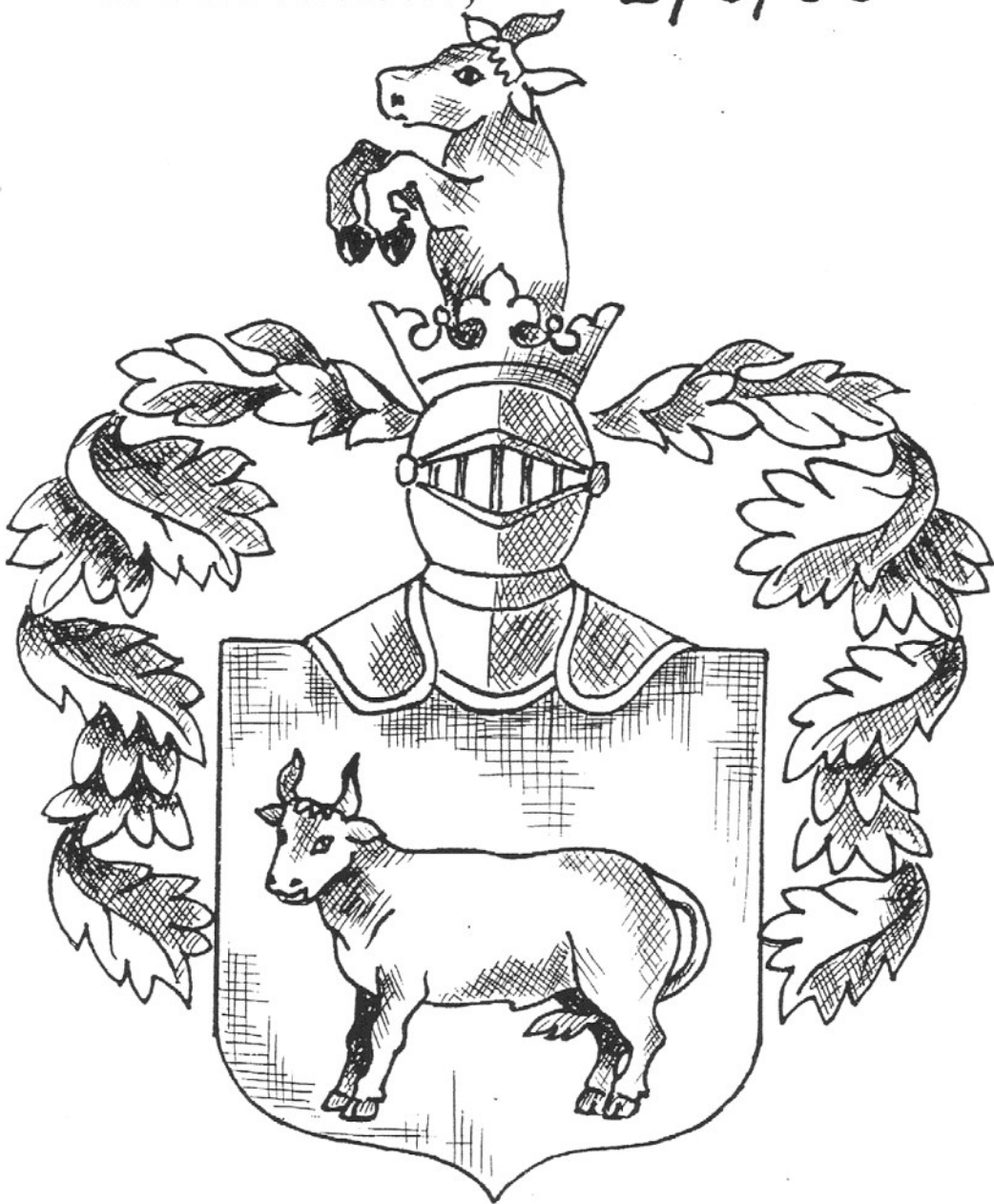

Więści

znad Drzewiczki

Kwartalnik, nr 2/6'93

KOŁO PRZYJACIÓŁ DRZEWICY

W czerwcowy wieczór

W czerwcowy wieczór księżyc chmury skryły
W leśną ciszę wiatr wtargnął z łomotem
Deszcz lunął po drzewach z światłem błyskawicy
I echem się rozległ letniej burzy grzmiotem
Szumi i dzwoni tysiącami kropel
Tnie po leśnej głuszy deszczowa ulewa
Kołyszą się wokół targane wiatrem
I jakby tańczyły w lesie wszystkie drzewa
A gdy ranek wstanie i mgły się uniosą
Znad pól, rzek oraz lasów głębi
Popłyną w górę pióropuszem chmury
Po błękitnym niebie jak stada gołębi.

Feliks Wójcik - Jelnia

Szanowni czytelnicy - pismo nasze podejmuje przede wszystkim tematykę historyczną. Pisaliśmy o historii kościoła drzewickiego, o cmentarzu parafialnym, pacyfikacji Drzewicy w 1944 roku a w 130 rocznicę o powstaniu styczniowym / 1863-1864 /. W dzisiejszym numerze zapoznamy Państwa z historią rodu Ciołek-Drzewickich dawnych właścicieli naszego miasta Drzewicy.

Herb "Ciołek" - wyobraża czerwonego lub błękitnego ciołka na tarczy barwionej różnie. Nad tarczą hełm w koronie, w której pół takiego ciołka. Herb ten występował głównie na Mazowszu i Małopolsce.

Pieczętowało się nim ponad 20 rodzin m.in. Drzewiccy, Maciejowscy i Poniатовscy w tym ostatni Król Polski Stanisław August Poniатовski.

Życzymy Państwu ciekawej lektury.

Redakcja

Kościół św. Łukasza w Drzewicy ufundowany w 1315 roku, erygowany w 1321 roku przez Wojciecha Drzewickiego (zmarłego w 1321 roku), wykończony dopiero w 1462 roku przez braci Drzewickich – Mikołaja, zastępcę podkanclerzego koronnego, sekretarza królewskiego oraz Jana proboszcza warszawskiego. Za ich wstawiennictwem w 1429 roku król Władysław Jagiello nadał wsi Drzewica prawa miejskie magdeburskie.

Nad portalem kościoła rytu w kamieniu napis w języku łacińskim, który w tłumaczeniu brzmi: „Roku Pańskiego 1462 wielebni Mikołaj kustosz sandomierski i Jan prepozyt warszawski bracia dziedzice Drzewicy polecają się modlitwie”.

Kościół budowany był z ciosu kamiennego i miał charakter obronny.

Arcebiskup Maciej Drzewicki sprowadził z Rzymu w styczniu 1534 roku czasykę św. Jana Chryzostoma i umieścił ją w kościele w złotej puszcze, którą w połowie XIII wieku zrabowali Szwedzi. Obecnie herma znajduje się w głównym ołtarzu.

W kościele jest również chrzcielnica barokowa – kuta w piaskowcu, ufundowana przez Adama Drzewickiego. W jej podstawie jest herb Drzewickich-Ciołek, inicjały A.D. (fundatora) i data: 1624.

W początkach XX wieku, a ściślej w latach 1908-1914 kościół został rozbudowany według planów architekta Jarosława Wójciechowskiego, który zachował starą część kościoła bez zmian.

O rodzie Ciołek Drzewickich i ich zasługach w służbach wojennych, administracyjnych i duchownych w Królestwie Polskim

Trudno dziś ustalić pochodzenie nazwy naszego grodu Drzewicy, można przypuszczać, że wywodzi się ona od drzewostanu, drzew tj. borów i lasów, które niegdyś otaczały tę osadę.

Czy osada była zagubiona wśród lasów też trudno dociec bo autorzy "Starożytnej Polski" - Bałasiński i Lipiński pisali, że ... "Drzewica położona jest na terenie płaskim, bezleśnym, pośród wydm, piaszczystych, w smętnej okolicy. ..." Być może jednak, że nazwy tej należało szukać w innych źródłach historycznych. Powieściopisarz Józef Ignacy Kraszewski w powieści historycznej "Lubonie" tom II str. 100 opisuje zdarzenie, w którym pewien kmiotek zwany Drzewica zwraca się w imieniu delegacji Słowian do księcia Mieszka I by odnalazł i ukarał winnych obalenia i spalenia bóstwa słowiańskiego "Biel". Jedno jest pewne w historii Drzewicy, że gdy w XIII wieku książę Konrad Mazowiecki nadał te ziemie komesowi Gosławowi z mazowieckiego rodu Ciołek za waleczność z Prusakami - nazwa wsi Drzewica już istniała. Od jej to nazwy przyjęli swe rodowe nazwisko późniejsi potomkowie Gosława /zm. 1251 r/ Drzewiccy herbu Ciołek. To dzięki nim Drzewica zaczyna przetracać się w większą osadę a potem w miasto, które jak na owe czasy przybiera charakter handlowy a w dalszych latach nabiera nieokielego rozgłosu w kraju. Drzewiccy piastują w Polsce wysokie stanowiska w hierarchii wojskowej, administracyjnej i duchownej. A było ich wielu i należało im sławy zażywali przez długie wieki bo jak pisze ks. Jan Wiśniewski ... "w ciągu długich wieków bo do XVIII wieku Drzewica należała do rodu Drzewickich herbu Ciołek" ... Już w 1315 roku Drzewiccy budują kościół z czerwonej cegły murowany. ... W 1321 roku Janisław Arcybiskup Gnieźnieński /Jan Kotwicz/ z okolicznych wiosek : Drzewicy, Brudzewic, Dąbrowy, Strzegowia, Gaczcyc, Strzeszkowic, Domajewic, Kszczonowa, Brzeźnik, Zychorzyna i Njeznamierowic tworzy parafię, zaś w 1333 roku czyni zamianę dziesięcin z wiosek odległych na dziesięcinę z pobliskich. Na zjeździe w Piotrkowie król Aleksander w 1504 roku, w piątek przed niedzielą "Laetare" na prośbę Macieja Drzewickiego podkanclerzego koronnego, dziedzica Drzewicy n

uposażenie mansjonarów drzewickich plebanię brudzewicką przyłącza do Drzewicy"...

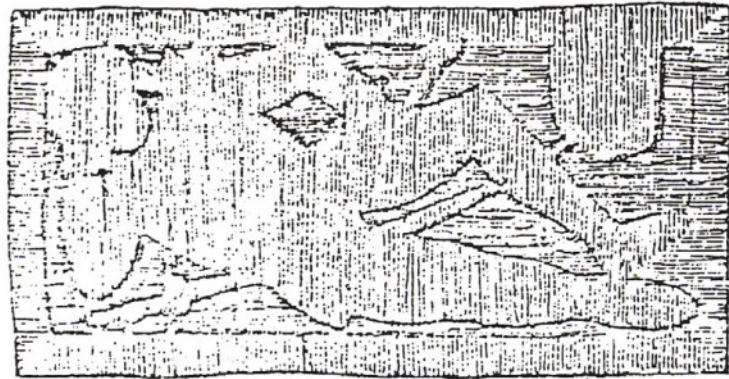
Dzięki zaradności Drzewickich już około 1350 roku dobra wsi Drzewica wraz z parafią zajmowały obszar 122 kilometry kwadratowe i liczyły 432 mieszkańców. Jak wspomnieć na początku wielu przedstawicieli z rodu Drzewickich piastowało wysokie godności państwowe i kościelne. Świadczy o tym chociażby przywilej, który to otrzymali bracia Drzewicy na przemienienie wsi Drzewica na miasto. Przywilej ten nadał król Władysław Jagiełło w 1429 roku 5 maja w Nieszawie na prośbę jednego z 5-ciu braci - Mikołaja Drzewickiego - sekretarza kancelarii królewskiej, krakowskiego pisarza ziemskiego. O drugich, którzy piastowali urzędy, świadczy napis w języku łacińskim wyryty w kamiennej płycie, która umieszczona jest nad portalem kościoła Drzewickiego. Czytamy na niej: "Ano Doi Mo CCCCo LXIIo ven Nicola.custos Sandomirien.et Johs praeposit, Warschov. fratres heedes de drzewicza oreatur eis." To znaczy: "Roku Pańskiego 1462 wielebni Mikołaj kustosz Sandom. i Jan prepozyt Warszaw.bracia dziedzice Drzewicy polecają się modlitwie". W latach 1518-1534 urząd kasztelana radomskiego pełnił Adam Drzewicki będący zarazem starostą inowłodzkim. W kościele drzewickim jest marmurowa płyta nagrobna tegoż Adama zmarłego 1604 r. na której umieszczone jest epitafium: "Gdzie są ojczyste groby y leżą przodkowie tam też złożyły kosczy pobożny synowie Adama Drzewyckiego jednak one przymyoti żywią iego przed ludźmi doskonale cnoty dasz słusznie czytelniku iemu to w nagrodzie, że cnota ulubiła gniazdo w ten narodzie." Jednak najwyższych godności dostąpił Maciej Ciołek Drzewicki syn Jakuba - kasztelana żarnowskiego i Katarzyny z Libiszowskich. Był on tak wybitną postacią nie tylko w rodzie Drzewickich ale także na arenie politycznej kraju jak również i literackiej, że warto poświęcić mu więcej uwagi. - w następnym numerze "Więści".

Ród Drzewickich poszerza swoje włości poprzez nadania jak i przez ich zakup. W pracy Włodzimierza Rudź "Dzieje Gromady Lubochnia" wydanej w 1969 roku czytamy:..."Jakub Drzewicki, dzierżawca Lubochni około połowy XVI wieku pozwany przez Tarnowskich o "gwałtowne rozrzucanie groblej między dziedzictwy i dobrami Wolą Małecką, Z winą trzech grzywien stronie i sądowi ma wolnie puścić staw i groblą, a od tego czasu nie ma nigdy przenagabać

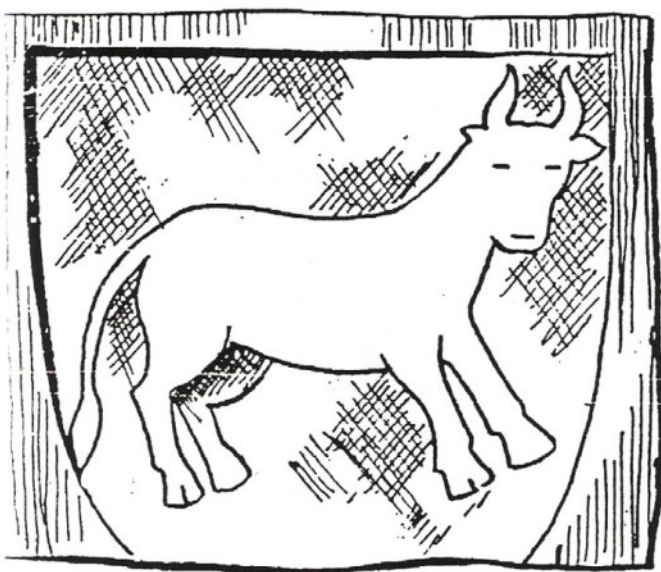
ani kosić tej groblej i stawu ich"...koniec cytatu,
Jakub Drzewicki /syn Adama/ pełnił urząd starosty inowłodzkiego i lubocheńskiego a "całe życie spędził w wojsku dzielnie walcząc z nieprzyjaciołami kraju"... Zmarł w 1563 roku a płyta jego nagrobna znajduje się w kościele Drzewickim.

A oto dalsze urywki z tej pracy mówiące o rozległych włościach rodu Drzewickich. ..."Dnia 21 lutego 1515 roku król Zygmunt I Stary, zezwolił Mateuszowi, arcybiskupowi wrocławskiego i Adamowi, podkomorzemu sandomierskiemu, braciom z Drzewicy, na wykupienie z rąk Abrahama, Bartłomieja i Sędziwoja z Łężenic - Inowłodza, Lubochni, Rzeczycy i innych"... Z ilustracji królewskich nadpilickich, z roku 1565 dowiadujemy się iż znajdowały się one w ręku rodziny Drzewickich /Macieja, Adama, Andrzeja, Jerzego i Mikołaja/ w dobrach tych jak podano..." król Jegomość stacje sobie zostawił i przodkowie J.K.M"... " w Gliniku było 22 i pół łana, z każdego łanu płacono owsa stacyjnego po pięć korcy" miary łęczyckiej wierzchowatej póki nie dzierżył pan inowłodzki Adam Drzewicki, tedy nie wierzchowatą miarę dawali, tak sprawę ludzi dali", po dwa kapłony, trzy kury, dwa sery, opłaty wołowego po jednym groszu"... ..."Na ten czas gdy w Lubochni spiswane były stacje i z innych wsi, która skarbu K.J.M. , należą p.Jędrzej Drzewicki swemu i braci swej imieniem opowiadał, iż ty dobra Lubochnia i jej należące nie podlegały rewizyjej przeto, iż są w starych sumach, a iż we spółek i ze stacyjami są jemu zapisane, i prosił, aby nie były inwentowane protestując się, że tak na wszystkie dochody, jako i na stycyjne w tych dobrach ma przywileje, które gotów zawsze pokazać przed J.K.M ".... "Do Jasienia należało 14 i pół łana: zamieszkiwało w nim 4 zagrodników, 4 rzemieślników, 28 kmieci: był młyn i karczma przypuszczalnie wspólna ze wsią Glinikiem. Wszystkie te wsie dzierżawiła Anna Drzewicka wdowa po Jakubie.

Wspomniany na początku Mateusz Drzewicki zanim został arcybiskupem wrocławskim pełnił urząd kanclerza królewskiego będąc zarazem biskupem przemyskim uzyskał w 1498 roku od króla Jana Olbrachta potwierdzenie przywileju z 1429 r. Ród Drzewickich za swe zasługi wobec króla i kraju uzyskuje coraz to nowe przywileje /w 1512 r. od króla Zygmunta Starego i w 1578 roku od Stefana Batorego/

Wyarty pomnik wmurowany kościoła Drzewickiego.

Herby Drzewickich wykute w piaskowcu i wmurowane
w wieżę kościelną.

i rozwija swe miasto rodowe oraz włości. Obok miasta Drzewicy istniała nadal wieś Drzewica na pięciu łanach kmiecich. Dobra Drzewickich liczą w owym czasie 22 wsie, w tym także wieś Studzianę, która w roku 1619 Andrzej Drzewicki sprzedaje Maciejowi Niebcrowskiemu. W XVI wieku powstały w okolicy kuźnice żelazne, które dały podstawę do rozwoju kowalstwa. Kwitła też eksploatacja i obróbka piaskowca. Już w roku 1577 do miasta należały 3 łany miejskie, karczma i gorzelnia, a w roku 1562 Drzewica znajduje się na mapie Polski z zaznaczonym zamkiem nad rzeką Drzewiczką,

Pisząc o rodzie Drzewickich należy zaznaczyć, że również przedstawicielki pici niewieściej znalazły swe miejsce na kartach historii. Jedną z nich Anna Drzewicka wzorem wielmożnych tego okresu pragnąc zaskarbić sobie przychylność Kościoła pozostawiła swój majątek na fundację kościoła św. Stanisława i klasztoru dla sióstr Bernardynek. Mówi o tym kamienna płyta z 1630 roku, która zachowała się do dziś na miejscu dawnego klasztoru. Z łacińskiego napisu czytamy: „Dla chwały i sławy Boga Najlepszego Wielmożna Anna z Bąkowca Drzewicka fundatorka tego klasztoru fundamenty położyła roku 1630 dnia 6 maja”. Druga Drzewicka, Barbara i jej córka Anna z Giebułtowa w drodze do procesu spadkowego w roku 1651 zamek z wałami, fosą i otaczającymi go ogrodami zapisują w/w siostrom Bernardynkom. Przeniosą się one do niego w roku 1675, ale nim to nastąpi wydarzy się na owym zamku tragiczna a zarazem bohaterska śmierć jednej z córek Adama Drzewickiego. W czasie najazdu szwedzkiego w 1655 roku gdy zamek zdobywali Szwedzi, chcąc uniknąć sromoty, córka Adama rzuca się z baszty zamkowej do fosy. Może to prawda, może legenda ale jest ona zawsze w pamięci mieszkańców starego grodu. Po śmierci Jana Drzewickiego /1717/ miasto przeszło w posiadanie Hieronima wojewódzica lubelskiego, ostatniego o tym nazwisku dziedzica. Ale na krótko, bo kiedy i ten zmarł - bezpotomnie, jego siostra Konstancja, kasztelanowa, Józefowa Sołtykowa, dobra drzewickie sprzedała Fabianowi Szaniawskiemu herbu Junosza, staroście sochaczewskiemu, łowczemu Wielkiego Księstwa Litewskiego.

ANNO DOMINI MDCIV

Kartusz herbowy z płyty nagrobnej Adama Drzewickiego, starosty inowłodzkiego, zmarłego w 1604 roku.

Po dwu ostatnich właścicielach Drzewicy Janie i Hieronimie pozostały dwie kamienne tablice nagrobne mocno zniszczone. Przedstawiają one leżących rycerzy, z których jeden ma skrzyżowane nogi. Jest to płyta Hieronima Drzewickiego bowiem tak dawniej przedstawiano ostatniego z rodu, bezdzietnie zmarłego. Po Drzewickich pozostały w Drzewicy cenne zabytki: zamek, kościół św. Łukasza /kościół św. Stanisława biskupa i zabudowania klasztorne spłonęły 1675 roku/ płyta fundacyjna z 1630 roku oraz wspomniane 4 płyty nagrobne Drzewickich i ufundowana przez nich chrzącielnica barokowa kuta w piaskowcu z 1624 roku.

Drzewiccy piastujący urzędy kościelne

- Mikołaj - kustosz sandcmierski
- Jan - prepozyt warszawski
- Mateusz - biskup przemyski , arcybiskup wrocławski
- Maciej - arcybiskup gnieźnieński /zm.1535/
- Maciej - kanonik, fundator ołtarza św. Jadwigi i Rozejścia św.Apostołów
- Adam - arcydiakon krakowski
- Jakub - pleban, fundator dzwonu św. Łukasz w roku 1610

Opracował:

Ryszard Bogatek

Do publikacji korzystano z materiałów:

1/J.I. Kraszewski "Lubonie" tom II Warszawa 1952 str.264

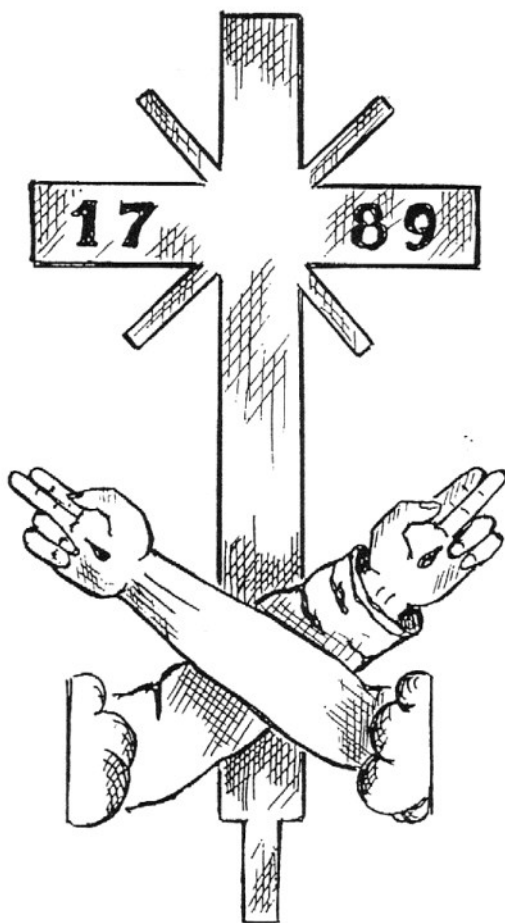
2/Ks.J.Wiśniewski "Dekanat Opoczyński" - Radom 1913

3/Zdzisław Szelaąg "Słownik pisarzy radomskich"-

Tygodnik Radomski" - numer 25 str.9

4/Materiały i dokumenty p. Romana Gorzelaka

w następnym numerze "Życie, działalność dyplomatyczna i duchowna, dorobek literacki - Macieja Ciołka Drzewickiego - arcybiskupa gnieźnieńskiego!"

Ziemia drzewicka wciąż kryje wiele zabytków i związanych z nimi zagadek. Jedną z nich jest przedstawiony u góry rysunek obrazujący wykopany przez p.inż. Romana Kwaśkiewicza krzyż. Jest to odlew z żeliwa o wysokości ok. 60 cm. Na bocznych ramionach krzyża widnieje data 1789 rok. Pod ramionami skrzyżowane ręce, których dłonie są przekręcone. Krzyż ten jest znakiem, symbolem 3-go Zakonu św. Franciszka z Asyżu, a data umieszczona na nim znamionuje nam prawdopodobnie datę założenia tego zakonu. Krzyż ten mógł być w przeszłości umieszczony na postumencie i stał jako figurka przydrożna. Przemawia to za tym że odkopano go na tzw. dawniej "polu duchownym". Na starej mapie pole to zaznaczone jest jako "Księżę". Identyczny znak 3-go Zakonu św. Franciszka umieszczony jest na faretronie /chorągwi kościelnej/ znajdującym się w naszym kościele a ufundowanym w 1977 roku. Za udostępnienie wiadomości o cennym i zabytkowym tym znalezisku serdecznie dziękuję inż. Romanowi Kwaśkiewiczowi.